

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.018.43:004.032.6:37.011.3-051:811.161.2

Вікторія Герман

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-2915-7330

Наталія Громова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-2784-1016

DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/049-063

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ- СЛОВЕСНИКА В ЦИКЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті пропонується інтеграційний підхід до впровадження проекту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» у курси «Методика навчання української мови» і «Сучасна українська літературна мова»; доводиться, що таке поєднання дозволить сформувати медіакультурну компетентність майбутніх учителів-словесників, зокрема медіаграмотність (критичне мислення, інфомедійна й візуальна грамотність, соціальна толерантність, стійкість до впливів тощо); новизна полягає в розробці й застосуванні новітніх методик та креативних технологій в освіті на основі критичного аналізу медіатексту.

Ключові слова: інфомедійна грамотність; критичне мислення; медіакультура; медіаграмотність; медіапродукт; медіатекст; медіаосвіта; медіакультурна компетентність; методика навчання української мови; сучасна українська літературна мова.

Постановка проблеми. Сучасне життя супроводжується потужним інформаційним потоком, тому безліч різноманітної інформації змушує актуалізувати й провідні завдання української освіти третього тисячоліття. Відповідно посилюються вимоги до професійної підготовки фахівців, які зможуть досягти успіхів, маючи високий рівень професійної компетентності, що ґрунтується на широкому діапазоні різних компетенцій. Серед компетенцій майбутніх учителів-словесників відзначимо, зокрема, необхідність формування медіаосвітньої компетентності – уміння сприймати, усвідомлювати, систематизувати, використовувати інформацію з різних джерел (освітньо-довідкової літератури паперового та онлайн-формату, електронної пошти, мережі Інтернет загалом).

Одним із головних кроків упровадження медіаосвіти в Україні є Концепція медіаосвіти, в якій наголошено, що «...медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання...» (Концепція, 2016, с. 5).

Підготовка медіаграмотних учителів-словесників, які фахово володіють навичками ефективного пошуку інформації, її систематизації, уміють запобігати ризикам у комунікації, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати й інтерпретувати події, протидіяти мові ворожнечі, ідентифікувати прояви пропаганди, ботів, тролів, фейки, маніпуляцію, втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам тощо, – одне з актуальних завдань вищої педагогічної освіти. Автори статті виконують основне завдання проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» – створення ефективної сталої моделі інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в навчальний процес вищої і загальної середньої освіти.

Мета статті – представити теоретико-експериментальні напрацювання у справі формування медіакультури вчителя-словесника шляхом інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в курси «Методика навчання української мови» і «Сучасна українська літературна мова».

Поняття «медіакультура вчителя-словесника». Формування інфомедійної грамотності сучасного вчителя-словесника надзвичайно актуалізується, оскільки в шкільну освіту впроваджується навчальна дисципліна «медіаграмотність». Показником фаховості для педагога стає медіакультура як уміння критичного сприйняття інформації та усвідомлення цінності високоякісної інформації в контексті реалізації цих компетентностей під час викладання будь-якої навчальної дисципліни. Актуальні аспекти медіаосвіти, медіакультури й медіаграмотності розробляли та ґрунтовно висвітлювали О. Т. Баришполець, О. В. Волошенко, В. І. Даниленко, І. П. Задорожна, В. Ф. Іванов, Т. В. Іванова, Т. В. Кузнецова, В. В. Лісостанський, В. П. Мележик, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдьонова, Г.В. Онкович, В. В. Різун, О. В. Тараненко, О.В. Федоров та ін.

Медіакультура, на думку Л. А. Найдьонової та М. М. Слюсаревського, – «культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації. На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки» (Концепція, 2016. с. 7-8). Це означає, що медіакультурна особистість

здатна адекватно сприймати, осмислювати й оцінювати медіатексти. Така особистість має власну картину світу, розуміє соціокультурні й політичні контексти функціонування медіа в сучасному світі.

Медіакультура, вважають В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко, «стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» (Іванов, 2012, с. 19). Ухвалення професійних рішень потребує від учителя-словесника саме таких інформаційно-комунікативних умінь і навичок. Сформувати медіакультурну особистість учня, який володітиме інфомедійною грамотністю, спроможна медіакультурна особистість учителя-словесника.

О. А. Ільченко серед основних компетентностей з медіаграмотності, якими повинна володіти сучасна молода людина, виокремлює такі: розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів і вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа. На думку дослідниці, це зумовлює формування відповідних етапів реалізації медіаосвітніх підходів: 1) одержання знань про теорію мови медіа; 2) розвиток сприйняття медіатекстів; 3) розвиток креативних практичних вмінь на матеріалі медіа (Ільченко, 2020, с. 114-115).

Мета статті – представити теоретико-експериментальні напрацювання у справі формування медіакультури вчителя-словесника шляхом інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в курси «Методика навчання української мови» і «Сучасна українська літературна мова».

Методи дослідження обумовлені визначеними завданнями; зокрема застосовано загальнонаукові теоретичні (контент-аналіз, систематизація й узагальнення наукової, психолого-педагогічної, методичної літератури з визначеної проблематики), емпіричні (пряме й опосередковане педагогічне спостереження, аналіз досвіду роботи тощо) методи. Крім зазначених, використано системно-компонентний та системно-структурний підходи до аналізу й опису матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Поважаючи думки вчених і напрацювавши власний досвід, *медіакультуру* педагога-словесника розглядаємо як уміння ефективно взаємодіяти із засобами масової інформації, орієнтуватися в інформаційному середовищі, фахово

проводити ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки; крім того, як сукупність духовних цінностей, що створюються і функціонують у суспільстві щодо елементів культури комунікації, пошуку, збирання, створення і передавання інформації. Медіакультура вчителя-словесника – синкретичне поняття, що охоплює такі складові: критичне мислення, медіаграмотність, інформаційна грамотність, візуальна грамотність, цифрова безпека, навички кібербезпеки, соціальна толерантність, стійкість до впливів, фактчекінг, інноваційність (Герман, 2020, с. 14-15). У контексті зазначених міркувань вважаємо, що медіакультура педагога-словесника як безперервний процес навчання особливо важлива в циклі його професійної підготовки.

Учитель-словесник повинен здійснювати критичний аналіз медіатексту, зокрема розумітися на таких аспектах, як категорія медіа та його позиція; контент і його характерні ознаки; аудиторія, для якої призначена інформація; симпатії чи антипатії авторів; роль заголовку; наявність фактів чи суджень; приховані підтексти, неправдива або викривлена інформація; порівняння медіатексту з інформацією з інших джерел; стереотипи; маніпуляція, ворожнеча, ненависть; мовна культура, аудіовізуальні, стилістичні особливості мови тощо (Герман, 2020, с. 15).

Основне завдання викладача під час формування медіакультури сучасного вчителя-словесника – навчити студентів самостійно добирати медіатексти, використовувати різні способи роботи з ними, враховуючи педагогічну мету їх застосування на уроці (радіогазета, блог, соціальні мережі тощо), створювати медіатексти різних типів, стилів, жанрів, пов'язуючи актуальні ідеї та власну позицію щодо самостійно визначеної проблеми. Тож основою для вивчення будь-якої теми з української мови може стати медіатекст, відповідні завдання до якого не лише формуватимуть мовні знання, але й розвиватимуть навички критичного сприйняття інформації та усвідомлення ними цінності високоякісної інформації в контексті шкільної освіти.

Проблема формування медіакомпетентності здобувачів освіти, як зауважує Л. А. Назаренко, вирішується також шляхом впровадження технологічного й компетентнісного підходів. Завдяки використанню технологічного підходу учні опановують систему послідовних розумових дій, які уможливають діагностування, планування, проектування, практичне використання, реалізацію, рефлексію й корегування навчально-пізнавальної діяльності; навчаються працювати з давніми й новими медіаресурсами, обирати засоби відповідно до мети й завдань,

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 6 (120)
особистісного рівня набутих медіакомпетенцій, медіакультури й
медіасоціалізації (Назаренко, 2019, с. 324).

Таким чином, такі інфомедійні вміння, як здатність ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі, здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію інформаційної поведінки, виконувати якісний критичний аналіз медіатексту тощо, становлять основу медіакультури вчителя-словесника.

Пропонуємо деякі теоретико-експериментальні напрацювання, корисні, на наш погляд, під час викладання курсу *«Методика навчання української мови»*.

Формування медіаграмотності на уроках української мови реалізується завдяки таким формам: створення віртуальних екскурсій або інтерактивних плакатів з тієї чи іншої теми, оформлення сторінок в інстаграм або в інших соціальних мережах, написання новин на сайті школи або під час ведення блогу, створення різних проєктів, презентацій, відео для тік-току, який зараз набуває значної популярності серед підлітків. Це те, що не просто зрозуміло для кожного здобувача освіти, а й те, що подобається дітям, зацікавлює їх і створює сприятливі умови для отримання нових знань. Як відомо, більшість дітей є візуалами, тому, переглядаючи чи створюючи відео, вони швидко запам'ятовують новий матеріал. Наприклад, за допомогою онлайн-конструктора Learningapps можна створювати інтерактивні ігрові завдання для школярів у формі вікторини, пазлів, гри-перегонів, стрічки-часу, інтерактивного зображення тощо. Проаналізувавши методику навчання, яка поєднує традиції, інновації та творчість, зауважимо, що використання Learningapps допомагає більше зацікавити учня у вивченні предмета.

Важливу роль також відіграє пошуковий метод, адже учні не отримують готові знання, а самі займаються підбором, аналізом і вивченням нової інформації. Цікавою для учнів є вправа «Створення сторінки в соціальних мережах» і ведення її, подаючи інформацію цікаво та сучасно. Спочатку школярі думають, що це просто захоплива гра, і вона не вимагає особливих зусиль для виконання; але для того, щоб створити профіль, потрібно знайти та опрацювати великий обсяг інформації, виокремити потрібний матеріал, потім зробити публікацію, а саме: зробити підпис і знайти картинку, яка влучно буде доповнювати та розкривати текст. Залежно від теми змінюється й змістове наповнення цієї сторінки, а школярі зосереджують свою увагу на головних аспектах. Так, опрацьовуючи тему «Групи слів за

значенням», учні п'ятих класів отримують завдання оформити сторінку в інстаграм, зображуючи синоніми, антоніми, пароніми, омоніми та добираючи до них пояснення. Це дає можливість виокремити особливості кожної з лексичних груп і запам'ятати їх.

Цікавою формою роботи є створення блогу або ютуб каналу, де можна буде ділитися лайфхаками щодо вивчення різних тем з мови.

Учні 5 класу можуть створити буклет, плакат, постер (на вибір) на тему «Типи мовлення». Діти самі знаходять відмінності між ними та акцентують на цьому увагу. Виконуючи таке завдання, учні використовують не тільки знання, отримані з різних джерел, а й виявляють творчі здібності у візуальному оформленні документа, умінні обрати з величезної кількості найважливішу і найактуальнішу інформацію. Такі міні-проєкти також формують в учнів уміння працювати з доступними та простими у використанні програмами *PowerPoint, Canva, Publisher*.

Щоб систематизувати та узагальнити інформацію, школярі можуть підготувати «Віртуальну екскурсію з теми», яка є можливістю виділити основне, підбити підсумки та повторити вивчений матеріал. Під час уроку доречно обговорити художнє оформлення та змістове наповнення, яке дібрали учні. Це допоможе здобувачам освіти не лише проаналізувати виконання завдання, а й формуватиме навички рефлексії.

Вважаємо, що вчитель-словесник повинен сформувати в учнів уміння вчасно виявити й викрити «фейкову» інформацію. На нашу думку, це здійснювати під час виконання пропонуваної вправи. Скажімо, учневі запропоновано перекладену українською мовою цитату Б. Паскаля: «Останній крок раціо – визнання того, що існує нескінченна кількість речей, які його перевершують. Він попросту слабкий, якщо не дійде до пізнання цього». Щоправда, не завжди можна знайти точне джерело, звідки взято переклад (якщо цитата взагалі належить Паскалеві, що й треба перевірити). Тут можливо використати знання іноземної мови (французької). Так, учень може самостійно перекласти декілька слів цитати (останній – «dernier», нескінченний – «infini», речей – «(de) choses», слабкий – «faible»).

Отже, у системі Google учень, наприклад, оформлює такий запит: «Dernier infini choses faible Blaise Pascal»; отримує потрібне посилання на цитату мовою оригіналу: «La dernière démarche de la raison, c'est de connaître qu'il y a une infinité de choses qui la surpassent. Elle est bien faible si elle ne va jusques là», до того ж від декількох джерел. Ще краще, коли є

безпосередня вказівка на твір, звідки походить вислів. Якщо в нашому випадку це виявити нескладно («Pensées», себто «Думки», що, між іншим, наявні й у перекладі українською), то на практиці випадає діяти за найрізноманітніших обставин.

Окреслений принцип можна поширити на практику перекладу з інших світових мов. Безперечною перевагою цієї справи є і вдосконалення знань з іноземних мов, і збагачення світогляду учнів. Також вихованці оволодівають навичками пошуку літератури та посилання на неї, починають усвідомлювати відповідальність за інформацію, яку вони подають, що й сприяє розвитку критичного мислення. Водночас необхідно враховувати й такі моменти: 1 – прагнення посилатися на авторитетні джерела; 2 – достатній рівень володіння іноземною мовою; 3 – досвід роботи з пошуковими системами.

Таким чином, вивчення української мови стає схожим на захопливу критично-інформаційну гру, в якій кожен може проявити себе.

У професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника значна увага має приділятися питанню формування та дотримання принципів академічної доброчесності як важливої складової медіакультури. Тому розглядаючи тему «Академічна доброчесність як показник якісної освіти», пропонуємо майбутнім учителям-словесникам ознайомитися зі статтею «Чесність – це внутрішній принцип: запозичена думка, як і запозичені гроші, лише демонструє бідність того, хто позичає https://saiup.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/40-2016_osvita_ukr-lnet-10.pdf та звітом фокус-групових інтерв'ю: академічна доброчесність у школі.

Практичне завдання на зазначену тему полягає у формулюванні власних правил, пропозицій, порад перевірки інформації у навчальному процесі.

Узагальнимо правила, запропоновані студентами:

- цікавтеся думкою учнів, якщо їм не подобається та чи інша тема творчої роботи, звичайно, вони звернуться до інтернет-ресурсів;

- менше працюйте із завданнями підручника (до них майже завжди є ГДЗ, посібники);

- не бійтесь експериментувати;

- наголошуйте на тому, щоб учні черпали інформацію з достовірних джерел;

- звертайте увагу на правила цитування;

- знаходьте потенціал у кожному учневі, розкривайте їх індивідуальні особливості, так ви зрозумієте, що учням дається легше, а що важче;

- виховуйте в учнів чесне ставлення до праці, почуття відповідальності за результати своєї навчальної діяльності;

- вигадуйте творчі й креативні завдання, використовуйте у процесі навчання ігрові форми контролю й перевірки знань;

- розвивайте критичне мислення учнів.

Після цього пропонуємо розкрити сутність однієї з означених проблем: «Проблема плагіаторства конспектів уроків з української мови», «Проблема списування», «Проблема готових домашніх завдань» (або запропонувати свою) та окреслити можливі шляхи її вирішення. Наведемо приклади виконання такого завдання.

«Запозичена думка, як і запозичені гроші, лише демонструє бідність того, хто позичає», – так говорить автор статті. Складно не погодитися з цією думкою, оскільки людина, яка має свої думки, переконання, не матиме навіть бажання використовувати чужі матеріали у своїй роботі (якщо ми говоримо про вчителя) або при виконанні домашніх (якщо говоримо про учнів). Списування та плагіат – це перш за все лінь і небажання розвиватися, думати. Ми можемо навчатися в інших, використовувати матеріали, зазначаючи їх авторство, тобто посилатися на джерело, але не копіювати чужі роботи та видавати за свої.

«Боротися зі вчительським плагіатом можливо: по-перше, у сучасній школі необхідно впровадити не «конспект уроку», а «план уроку» або «дидактичний проєкт уроку». По-друге, досить змушувати вчителів приносити друковані варіанти своїх конспектів, побережіть дерева! Вчимо учнів жити в еру цифрових технологій, а самі не можемо освоїти платформу, де можна розробляти і викладати конспекти? У такому разі, рекомендую Вам інтерактивний робочий зошит Wizer.me, де можна створити безліч різноманітних цікавих завдань (які учні мають змогу виконати прямо у цьому зошиті), додати будь-яку інформацію, чи то у текстовому форматі, чи аудіозаписом, чи відео. Окрім цієї платформи, є безліч інших. Тож давайте будемо осучаснюватися, тоді й плагіату стане менше!»

Узагальнюючи відповіді, робимо висновок, що порушенню академічної доброчесності сприяють однотипність завдань,

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 6 (120)
неактуальність змісту запитам сучасності, відсутність розуміння доцільності виконання, окрім формального накопичення балів.

Представимо досвід роботи з інтеграції інфомедійної грамотності й навчального курсу «Сучасна українська літературна мова» на прикладі вивчення тем із синтаксису складного речення.

Для підготовки до практичного заняття з теми «Багатокомпонентне складне речення» з метою формування медіакультури студентам пропонуються такі завдання (з подальшим обговоренням на занятті):

1. Створіть такий жанр тексту, як топ-новина, пов'язавши її з галуззю вищої освіти. Придумайте яскравий заголовок, уведіть у текст багатокомпонентні складносурядні й безсполучникові речення. Виконайте усний аналіз цих речень. З'ясуйте синтаксичні особливості заголовку.

Зверніть увагу на особливості придуманого Вами заголовку: чи можна зрозуміти зміст тексту й зробити висновки лише за заголовком; чи варто поширювати матеріали в соціальних мережах, орієнтуючись лише на заголовок та лід (підзаголовок, перше речення чи абзац); чи відповідає заголовок інформації в тексті; чи містить заголовок категоричні твердження, які не можна перевірити?

2. Придумайте мем-вислів на тему: «Нефахівець у ролі вчителя: за чи проти?» у вигляді багатокомпонентного складносурядного чи безсполучникового речення.

3. Опрацюйте статтю з проблем синтаксису; підготуйте рецензію на замовлення друкованого медіа (медіа оберіть самостійно), вважаючи, що Ви маєте освіту філолога й журналіста, дотримуетесь журналістських стандартів (оперативність, точність, збалансованість, достовірність, повнота інформації, відокремлення фактів від суджень тощо). У тексті рецензії вживайте складнопідрядні багатокомпонентні речення різних типів. Усно їх проаналізуйте.

5. Напишіть блог-спогад «Незабутні хвилини педагогічної практики» й розмістіть його в соціальних мережах, увівши до структури блогу різні типи складнопідрядних багатокомпонентних речень. Усно їх проаналізуйте. Пам'ятайте, на що варто звертати увагу в соціальних мережах (джерела, аналіз, безпека, відповідальність, емоції тощо). Наведемо приклад.

Блог-спогад «Незабутні хвилини педагогічної практики»

Чотири тижні, двадцять вісім днів, шістсот сімдесят дві години, а ще безліч цікавих уроків і подій з моїм 5-Г... Як виявилось,

практика – це складно, бо на кожен урок треба готувати детальний конспект. Ця підготовка забирала достатньо мого часу, адже хотілося, щоб урок був максимально цікавий для учнів. Доводилось читати чи не всю літературу з даної теми, адже учні можуть запитати будь-що. І тут найважливіше для молодого вчителя – показати, що він досконало обізнаний у предметі, який викладає.

До речі, хто збирається працювати в школі, той повинен заздалегідь усвідомити страшну істину, яку Данте побачив написаною на воротах пекла: «Облиш всяку надію, хто входить сюди!». Ця думка мелькнула в моїй голові відразу, коли я зайшла в клас і розвіялася вже через дві хвилини. Так, мої учні були ще тими чортенятами: неодноразово намагалися зірвати урок, не вчили Шевченка, бо то ж не Instagram Олі Бузової і не канал YouTube BTS. Але ми вчилися, можна сказати, вчилися разом, і ось практика не така вже й складна, а навпаки: різноманітна, цікава і захоплююча.

Зараз, аналізуючи той пройдений період мого життя, можу без вагань сказати, що генетику не перехитриши і ген вчителя в мені переміг, тому впевнена, що доведеться продовжувати вчительську династію... Я щаслива!

Для підготовки до практичного заняття з теми «Складна синтаксична конструкція» студентам пропонуються такі завдання:

1. З поданого початку «Наукові роботи необхідно перевіряти на плагіат...» утворіть складну синтаксичну конструкцію з багатьма предикативними частинами. Накресліть схему. Поміркуйте, які типи завдань для студентів «провокують» плагіат? Для підготовки використовуйте, наприклад, «Інформаційний бюлетень» Є. Ніколаєнка «Академічна доброчесність» (група представлена у Facebook).

Наведемо приклад виконання такого завдання.

Наукові роботи необхідно перевіряти на плагіат, адже така перевірка – один з методів контролю якості освіти в країні; якісна освіта – запорука розвитку держави, а молоді фахівці стануть рушійною силою для прогресу, тож цей процес починається ще на стадії написання дипломної чи магістерської роботи.

Звісно, можна поклатися на сумлінність студентів, бо в їх інтересах отримати освіту для того, щоб у майбутньому мати гарну роботу та бути фахівцем високого рівня. Але іноді виникають ситуації, коли чужі думки ліпше описують ситуацію, відповідають на питання чи вирішують проблему. Адже ми живемо в світі, де не кожен може винайти щось нове. Також плагіат може з'явитися за

умови, що студент не розуміє тему з тієї чи іншої причини, і замість того, аби розібратися з проблемою і поліпшити свої знання, просто обирає простий шлях копіювання чужих робіт.

В обох випадках необхідно проводити консультації зі студентом. Для першого випадку – допомогти знайти недоліки в чужій гіпотезі чи рішенні, допомогти поліпшити та розвинути ідею власними силами. У другому – допомогти засвоїти матеріал, розібратися в складному питанні чи хоча б мотивувати студента.

2. Ознайомтеся з «Кодексом академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка», поданого на офіційному сайті (розділ «Документація»). Виберіть 5 простих ускладнених речень із різних розділів Кодексу і перебудуйте їх на ССК; подайте схеми. Студенти, виконавши завдання, запропонували такі ССК:

Щоб попередити плагіат в освітньому процесі, проводяться комплексні профілактичні заходи: здобувачів вищої освіти, викладачів та науковців інформують про положення Кодексу, необхідність дотримання правил академічної доброчесності та підвищення відповідальності за недотримання норм цитування, наслідки вчинення плагіату та інших видів академічних порушень, а працівники ВНЗ зі свого боку запроваджують факультативні курси з основ академічного письма.

Рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редколегій наукових фахових видань або оргкомітетів заходів наукового і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів), та організацію перевірки здійснюють головні редактори наукових журналів та керівники структурних підрозділів, які організують відповідні заходи.

Для підготовки до заняття з теми «Складне синтаксичне ціле» практично пропонуємо виконати:

1. Напишіть проблемне есе на тему: «Моя Нова українська школа», використовуючи ССЦ; усно їх проаналізуйте. Створіть, за можливості, фотоколаж до Вашого есе (скористайтеся, наприклад, навчальним ресурсом – сайтами penal.tilde.com.ua; imgonline.com.ua; crello.com/ або ін. Презентуйте есе й фотоколаж у мультимедійному форматі. Зверніть увагу, на що варто звертати увагу в матеріалах з фото (джерела, достовірність, правдивість, емоції тощо).

2. Створіть текст-путівник або портфоліо на тему: «Сумщина педагогічна» для PR, використовуючи різні типи ССЦ (у т.ч. й інтегративне (сполучникове) – за класифікацією О. Пономарева). Усно проаналізуйте.

Після практичних занять пропонуємо студентам виконати самостійну роботу з тем «Багатокомпонентне складне речення», «Складна синтаксична конструкція», «Складне синтаксичне ціле»:

1. Виконайте синтаксичний аналіз 10 багатокомпонентних складних речень; 10 складних синтаксичних конструкцій; 5 складних синтаксичних цілих із самостійно обраних медіатекстів (ТБ, радіо, соціальні мережі, інтернет-медіа, друковані медіа, реклама, PR), присвячених питанням освіти. Під час синтаксичного аналізу подавайте посилання на медіатекст. Зверніть увагу: факти чи судження переважають в освітніх медіатекстах.

Якщо Ви виявили неправдиву інформацію в освітніх медіатекстах, з'ясуйте, з якою метою це зроблено: пародія; емоційний тиск; скомпрометувати; упередженість; вигода; вплив; пропаганда тощо.

2. Виконайте пунктуаційний аналіз трьох обраних Вами медіатекстів з питань освіти: 1) репортаж; 2) учительський блог; 3) документальне розслідування (за потреби – інший жанр за домовленістю з викладачем).

3. Пройдіть безкоштовний онлайн-курс з медіаграмотності VERIFIED, щоб дізнатися: як орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі; як розпізнавати дезінформацію та пропаганду; яким медіа довіряти; чому ми витрачаємо близько 5 років на соціальні мережі; як працює наш мозок та чому нами легко маніпулювати; як захистити себе і близьких людей від маніпуляцій. Отримайте сертифікат і представте його. Напишіть відгук про онлайн-курс з медіаграмотності VERIFIED, використовуючи багатокомпонентні конструкції різного типу, ССК та ССЦ.

Наведемо приклад есе, написаного студенткою.

Парасолька від інформаційного дощу

Наше покоління, здається, знає все. Адже ми щодня знаходимо масу інформації за допомогою космічної технології «Інтернет». Та чи всі здатні фільтрувати цю інформацію, чи відрізняють, де правда, а де джінса, та можуть відразу визначити фейк? Я думаю, що ні.

І тут нам на допомогу приходять такі проєкти, як VERIFIED, які допомагають навчитися медіаграмотності, бути обізнаним у ЗМІ, дізнаватись про приватність тих чи інших каналів

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 6 (120)
телебачення. Ми дізнаємось про різні типи контенту, які впливають на нас, вчимося розпізнавати факти і судження, рахуємо час, який витрачаємо протягом дня на відвідування сайтів. На мою думку, медіаграмотність повинна вивчатися як у вищих навчальних закладах, так і в школах, щоб учні вже з початку користування соціальними мережами могли фільтрувати той потік інформації, яка виливається на них щодня.

VERIFIED вчить нас запитувати самого себе: хто написав, як, навіщо, кому це вигідно, хто є замовником? Тож ділися своїми знаннями про медіа з іншими і поширюй звичку «перевіряй, перш ніж повірити». А суспільству не можна допускати, щоб люди займалися медіатворчістю без знань і навичок аналізувати ту чи іншу тему, аби потім не розповсюджувати неякісну і неправдиву інформацію.

І на останок хочеться дати корисну пораду: користуйтеся парасолькою, яка захищатиме вас від інформаційного дощу, і тоді ви й ваші близькі будуть захищені від злого впливу медіа.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, формуванню медіакультури майбутніх вчителів-словесників (критичне мислення, інфомедійна й візуальна грамотність, соціальна толерантність, стійкість до впливів тощо) і сприянню поглибленого розуміння базових категорій сучасної синтаксичної теорії, її концептуальних парадигм і персоналій, загальноновизнаних диференційних ознак синтаксичних одиниць, особливостей впровадження інноваційних технологій та використання новаційних видів робіт на уроках української мови і літератури сприятиме інтеграційний підхід до впровадження проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» у курс «Сучасна українська літературна мова», зокрема під час вивчення тем «Багатокомпонентне складне речення», «Складна синтаксична конструкція», «Складне синтаксичне ціле», та в курс «Методика навчання української мови».

Перспективою досліджень вважаємо розробку моделі інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в курси «Фахова українська мова» і «Типологія помилок».

ЛІТЕРАТУРА

Герман, В., Громова, Н. (2021). Інтеграційний підхід до формування медіакультури вчителя-словесника в курсах «Сучасна українська літературна мова» і «Методика навчання української мови». *Scientific Collection «InterConf»*, (44): with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (March 6-8, 2021). Ottawa, Canada. (Herman, V., Hromova, N. (2020). Integration approach to the

- formation of media culture of the teacher-linguist in the courses "Modern Ukrainian literary language" and "Methods of teaching of Ukrainian language". *Scientific Collection «InterConf», (44): with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (March 6-8, 2021). Ottawa, Canada).*
- Герман, В. (2020). Академічна риторика: інтегрована програма навчального курсу, сертифікована IREX «Вивчай і розрізняй: інфомедійна грамотність»; електронна (другий рівень освіти). Суми. (Herman, V. (2020). Academic rhetoric: integrated programme, IREX certified "Learn and Distinguish: Information Media Literacy"; electronic (second level of education)]. Sumy).
- Ільченко, О. (2020). Медіаграмотність в освітньо-професійній програмі підготовки здобувачів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 28, Т. 2. (Ilchenko, O. (2020). Media literacy in the educational and professional training program for higher education. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2020. Vyp 28, t. 2).
- Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). (2016) / за ред. Л. Найдьонові, М. Слюсаревського. Київ. (The concept of implementing media education in Ukraine (new edition)]. (2016) / za red. L. Naidonovoi, M. Sliusarevskoho. Kyiv).
- Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. (2012) / ред.-упор. В. Іванов, О. Волошенюк; наук. ред. В. Різун. Київ. (Media education and media literacy: a textbook (2012) / red.-upor. V. Ivanov, O. Volosheniuk; nauk. red. V. Rizun. Kyiv).
- Назаренко, Л. А., Паламар, С. П. (2019). Формування медіакомпетентності як засобу впливу на емоційний, когнітивний та вольовий розвиток особистості. *New stages of development of modern science in Ukraine and eu countries. Monograph. Riga, Latvia, 2019. 309-330. URL: http: https://repository.moippo.mk.ua/upload/30-09-20_39446096.pdf DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-38-9-13>* (Nazarenko, L., Palamar, S. (2019). Formation of media competence as a means of influencing the emotional, cognitive and volitional development of the individual. *New stages of development of modern science in Ukraine and eu countries. Monograph. Riga, Latvia, 2019. 309-330. URL: repository.moippo.mk.ua/upload/30-09-20_39446096.pdf DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-38-9-13>*
- Медіаосвіта (медіаграмотність): навчальна програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних та науково-педагогічних працівників. (2013) / розр. В. Лісостанський, В. Даниленко, В. Мележик та ін. Київ. (Media education (media literacy): curriculum for students of higher pedagogical educational institutions, pedagogical and scientific-pedagogical workers. (2013)] / rozr. V. Lisostanskyi, V. Danylenko, V. Melezhyk ta in. Kyiv).

SUMMARY

Herman Victoria, Gromova Natalia. Formation of media culture of the future teacher-philologist in the cycle of professional training.

The article proposes an integration approach to the implementation of the IREX project "Study and distinguish: infomedia literacy" in the courses "Methods of teaching the Ukrainian language" and "Modern Ukrainian literary language"; it is proved that such a combination will allow to form the media cultural competence of future teachers-philologists, in particular media literacy (critical thinking, infomedia and visual literacy, social tolerance, resistance to influences, etc.). The authors of the article are the participants in the IREX project "Study and Distinguish: Information Literacy", implemented

by the Council for International Research and Exchanges with the support of the United States Embassy and the British Embassy in Ukraine, in partnership with the Ministry of Education and Science and the Ukrainian Press Academy. The authors perform the main task of the project – to create an effective sustainable model for integrating the skills of critical perception of infomedia in the educational process of higher and general secondary education. The purpose of the article is to present theoretical and experimental developments in the formation of media culture of teachers-philologists by creating a model of integration of critical perception skills in the courses “Methods of teaching Ukrainian” and “Modern Ukrainian literary language”. Media culture of a teacher-philologist is a syncretic concept that covers the following components: media literacy, critical thinking, information literacy, social tolerance, digital security, cybersecurity skills, visual literacy, resistance to influences, fact-checking, innovation. A teacher-philologist should perform a critical analysis of the media text. The latest methods and creative technologies in education based on critical analysis of media text have been developed and applied. The prospect of further research is the development of a model for integrating critical perception skills into the courses “Professional Ukrainian Language” and “Typology of Mistakes”.

Key words: *infomedia literacy; critical thinking; media culture; media literacy; media product; media text; media education; media culture competence; methods of teaching Ukrainian language; modern Ukrainian literary language.*

UDC 37.018:001.895]:004.738

Serhii Dieniezhnikov

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
ORCID ID 0000-0003-3289-8399

Viktoria Hura

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
ORCID ID 0000-0002-7618-8113

Olena Kozlova

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
ORCID ID 0000-0003-1626-5188

Iryna Zaharova

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
ORCID ID 0000-0002-9693-5550

DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/063-075

THE POTENTIAL OF NETWORK INTERACTION IN THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article is devoted to the problem of using the potential of network interaction for the innovative development of educational institutions. The authors justified the criteria for using elements of network interaction for the innovative development of an educational institution. The researchers developed a model of using the potential of network interaction in the innovative development of educational institutions by introducing into it elements of the strategic direction of innovative activity, developing, updating and implementing the content of forms and means of organizing the educational process based on the distributed activities of network participants, creating an organizational structure of an educational institution according to the network principle, the readiness of scientific and pedagogical workers for innovative development.

Key-words: *educational institution, network, network interaction, innovation, innovative development, innovative model.*